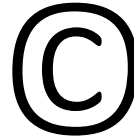

Weryfikacja efektów uczenia się zdobytych poza edukacją formalną – dylematy i rozwiązania przyjęte przez uczelnie

Ewa Chmielecka

Kongres Rozwoju Edukacji

SGH, 19 listopada 2015 r.

Niniejsza prezentacja wykorzystuje materiały powstałe w trakcie realizacji projektu „Szkoly wyższe w roli integratora uczenia się przez całe życie” (IBE 2013/14) oraz projektu „Weryfikacja efektów uczenia się zdobytych...” (IBE 2015).

Autorka dziękuje p. Agacie Wroczyńskiej (UW) i prof. Andrzejowi Kraśniewskiemu (PW) oraz innym osobom zaangażowanym w realizację projektów za udostępnienie materiałów, które zostały wykorzystane w prezentacji.

Obydwa projekty prowadzone były w ramach projektu:

Budowa krajowego systemu kwalifikacji – pilotażowe wdrożenie krajowego systemu kwalifikacji oraz kampania informacyjna dotycząca jego funkcjonowania”
współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Dokumenty europejskie

Zalecenia Rady z dnia 20 grudnia 2012r. w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego.

- Dokument, który powstał w oparciu o szereg różnych materiałów, konsultacji, zaleceń itp. dotyczących walidacji formułuje przyjęte przez Radę Unii Europejskiej zalecenie, aby dać osobom indywidualnym możliwość wykazania, czego nauczyły się poza systemem formalnego kształcenia i szkolenia oraz możliwość wykorzystania tego uczenia się na potrzeby kariery zawodowej i dalszego uczenia się.
- Państwa członkowskie powinny najpóźniej do 2018 r. wprowadzić rozwiązania dotyczące walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego.

Z Zaleceń Rady z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego

(Dz.U. C 398 z 22.12.2012, Załącznik: *Definicje*):

i) „walidacja” oznacza proces potwierdzania przez upoważniony organ, że dana osoba uzyskała efekty uczenia się mierzone zgodnie z odpowiednimi standardami; składają się na nią następujące cztery oddzielne etapy:

- 1) IDENTYFIKACJA konkretnych doświadczeń danej osoby za pomocą rozmowy;
- 2) DOKUMENTACJA służąca zaprezentowaniu doświadczeń danej osoby;
- 3) formalna OCENA tych doświadczeń oraz
- 4) POŚWIADCZENIE wyników oceny mogące skutkować częściową lub pełną kwalifikacją;

j) „uznawanie wcześniejszego uczenia się” oznacza walidację efektów uczenia się uzyskanych w drodze edukacji formalnej lub uczenia się pozaformalnego lub nieformalnego przed wystąpieniem o walidację.

Cd zaleceń Rady

- rozwiązania dotyczące walidacji są powiązane z krajowymi ramami kwalifikacji;
- walidacja ma być wsparta odpowiednim doradztwem i być łatwo dostępna;
- kwalifikacje uzyskane w wyniku walidacji nie różnią się od kwalifikacji uzyskanych w wyniku kształcenia formalnego;

Ustawa o zmianie Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (11 lipca 2014 r.)

Art.170e ust.1:

- Do potwierdzania efektów uczenia się na danym kierunku, poziomie i profilu kształcenia jest **uprawniona** podstawowa jednostka organizacyjna uczelni posiadająca co najmniej pozytywną ocenę programową na tym kierunku, poziomie i profilu kształcenia, a w przypadku nieprzeprowadzenia oceny na tym kierunku studiów – podstawowa jednostka organizacyjna uczelni posiadająca uprawnienie do nadawania stopnia naukowego doktora w zakresie obszaru kształcenia i dziedziny, do których jest przyporządkowany ten kierunek studiów.

Art. 170f:

Senat uczelni **określa** organizację potwierdzania efektów uczenia się, w tym:

- 1) zasady, warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się;
- 2) sposób powoływania i tryb działania komisji weryfikujących efekty uczenia się.

cd.

Art.170g

1. Efekty uczenia się mogą zostać potwierdzone:

- 1) **osobie** posiadającej świadectwo dojrzałości i co najmniej pięć lat doświadczenia zawodowego – w przypadku ubiegania się o przyjęcie na studia pierwszego stopnia lub jednolite studia magisterskie;
- 2) **osobie** posiadającej tytuł zawodowy licencjata lub równorzędny i co najmniej trzy lata doświadczenia zawodowego po ukończeniu studiów pierwszego stopnia – w przypadku ubiegania się o przyjęcie na studia drugiego stopnia;
- 3) **osobie** posiadającej tytuł zawodowy magistra lub równorzędny i co najmniej dwa lata doświadczenia zawodowego po ukończeniu studiów drugiego stopnia albo jednolitych studiów magisterskich – w przypadku ubiegania się o przyjęcie na kolejny kierunek studiów pierwszego lub drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie.

cd.

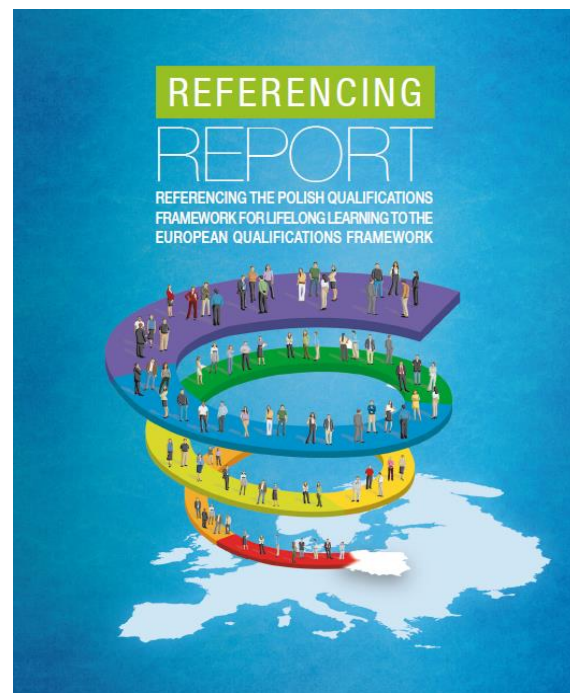
Art.170g cd.

2. W przypadku absolwentów **kolegiów nauczycielskich, nauczycielskich kolegiów języków obcych oraz kolegiów pracowników służb społecznych** przystępujących do potwierdzenia efektów uczenia się nie jest wymagane spełnienie warunku pięcioletniego doświadczenia zawodowego.
3. W wyniku potwierdzenia efektów uczenia się można zaliczyć studentowi nie więcej **niż 50% punktów ECTS** przypisanych do danego programu kształcenia określonego kierunku, poziomu i profilu kształcenia.
4. Liczba studentów na danym kierunku, poziomie i profilu kształcenia, którzy zostali przyjęci na studia na podstawie najlepszych wyników uzyskanych w wyniku potwierdzenia efektów uczenia się, nie może być większa **niż 20% ogólnej liczby** studentów na tym kierunku, poziomie i profilu kształcenia.

Dylemat 1 - terminologia

- uznawanie (recognition)
 - walidacja (validation)
 - potwierdzenie (?)
 - weryfikacja (verification)
 - certyfikacja/poświadczenie (certification)
 - ocena (assessment)
-
- kwalifikacje
 - osiągnięcia
 - efekty kształcenia
 - efekty uczenia się
 - wcześniejsze uczenie się

Terminologia

Dylematy 2 – uchwały senatów i wdrożenie procesu potwierdzania

- Jak podzielić regulacje wewnątrzuczelniane?
 - Co w uchwale senatu w sprawie potwierdzenia efektów uczenia się, a co w innych uchwałach senatu (w sprawie przyjęć na studia, w sprawie opłat za usługi edukacyjne, ...)?
 - Co w uchwale senatu, a co w innych aktach prawa wewnętrznego uczelni uczelnianego (zarządzenia rektora, decyzje rektora, ...)?
- Od kiedy realizować przyjęcia na studia w wyniku potwierdzenia efektów uczenia się?
- Czy wydziały mają obowiązek realizacji przyjęć na studia w wyniku potwierdzenia efektów uczenia się dla wszystkich prowadzonych programów kształcenia (jeśli mają stosowne uprawnienia)?

Dylematy 2 cd

- Czy wynikiem potwierdzenia efektów uczenia się powinno być
 - zaliczenie modułu (modułów) kształcenia?
 - „zaliczenie” efektów kształcenia określonych w programie kształcenia?
- Jak podzielić zadania wstępne, związane z przygotowaniem procesu potwierdzania efektów uczenia się (informowanie i pomoc kandydatowi w przygotowaniu dokumentacji) między jednostki ogólnouczelniane i wydziały?
- Jak zorganizować przepływ informacji między różnymi podmiotami biorącymi udział w tym procesie?

Dylematy 2 cd

- ❑ Czy należy określić minimalne wymagania (np. liczbę punktów ECTS uzyskanych w wyniku potwierdzenia efektów uczenia się) uprawniające do przyjęcia na studia w tym szczególnym trybie?
- ❑ Czy – poza limitem przyjęć – wydział może określić dodatkowe warunki przyjęcia na studia kandydatów rekrutowanych w wyniku potwierdzenia efektów uczenia się?
- ❑ Jak tworzyć ranking kandydatów? Czy o pozycji w rankingu powinny decydować (głównie? jedynie?)
 - liczba punktów ECTS uzyskanych w wyniku potwierdzenia efektów uczenia się?
 - oceny uzyskane w wyniku potwierdzenia efektów uczenia się?
- ❑ Jak ustalić odpłatność za potwierdzanie efektów uczenia się, tak aby
 - nie zniechęcić kandydatów?
 - osiągnąć korzyści? (zminimalizować straty?)
- ❑ Czy oceny uzyskane w procesie potwierdzania efektów uczenia się liczą się w dorobku studenta? (np. czy są brane pod uwagę przy ubieganiu się o stypendium?)
- ❑ Jak potwierdzenie efektów uczenia się ma być ujęte w suplemencie do dyplomu?

Dylematy 2 cd

- Na ile dosłownie traktować wymagane w przepisach „doświadczenie zawodowe”?
 - przykład 1: osoba niepełnosprawna zdobyła kompetencje związane z IT w drodze uczenia się nieformalnego; wykorzystuje je, ale jedynie okazjonalnie w pracy zawodowej (umowy - zlecenia); czy może to wykorzystać ubiegając się o przyjęcie na studia na kierunku *zarządzanie*?
 - przykład 2: osoba zatrudniona jako rzemieślnik zdobyła - dzięki pasji - znaczącą wiedzę w zakresie filozofii; czy może to wykorzystać ubiegając się o przyjęcie na studia na kierunku *filozofia*?
- Czy potwierdzone efekty uczenia się muszą być związane z „doświadczeniem zawodowym”?

Dylematy 2 cd

- ❑ Czy ograniczać się do potwierdzenia efektów uczenia się w kontekście rekrutacji?
 - czy też „przy okazji” rozszerzyć tę możliwość na studentów (przyjętych w „normalnym” trybie)?
- ❑ A jeśli rozszerzyć, to
 - czy powinno być to przedmiotem tej samej uchwały, czy innych aktów prawa wewnętrznego uczelni?
 - czy procedura taka mogłaby odnosić się jedynie do modułu (modułów) kształcenia występującego (występujących) w programie studiów?
 - czy też byłaby możliwość potwierdzenia efektów uczenia się niezwiązanych z konkretnym modułem (np. efektów uzyskanych w wyniku działalności w kole naukowym)?

Politechnika Warszawska – przykład rozwiązania:

- ❑ rozszerzenie możliwości potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów na studentów (przyjętych w „normalnym” trybie)
 - dotyczy m.in. efektów uczenia się będących wynikiem działalności w kole naukowym, udziału w badaniach naukowych lub pracach wdrożeniowych (niezwiązanych z procesem dyplomowania)
- ❑ zasady – w *Regulaminie studiów w PW*
 - możliwość zaliczenia modułu kształcenia występującego w programie studiów
 - możliwość potwierdzenia efektów uczenia się niezwiązanych z konkretnym modułem występującym w programie studiów – zaliczenie modułu „specjalnego” (o odpowiednio określonej nazwie), stanowiącego zamiennik modułu obieralnego

Wdrożenie: problemy i wyzwania

- kwestie kadrowe: niewystarczająca liczba osób przygotowanych do tego, by wdrażać system i szkolić kadrę odpowiedzialną za działania operacyjne związane z wdrażaniem systemu. Jak wykorzystać posiadane zasoby?
- kwestie związane z potrzebami odbiorców: grupa odbiorców LLL , w szczególności potwierdzania efektów uczenia się, jest bardzo zróżnicowana pod względem przygotowania do podejmowania kształcenia, wieku, motywacji.
- kwestie związane z kosztami i ryzykiem wprowadzenia systemu: dodatkowe koszty dla uczelni, takie zbilansowanie kosztu procesu, by był „do udźwignięcia” dla potencjalnych zainteresowanych, koszty „pozafinansowe”.

Wdrożenie: problemy i wyzwania cd.

Pierwsze kroki (rekomendacja UW):

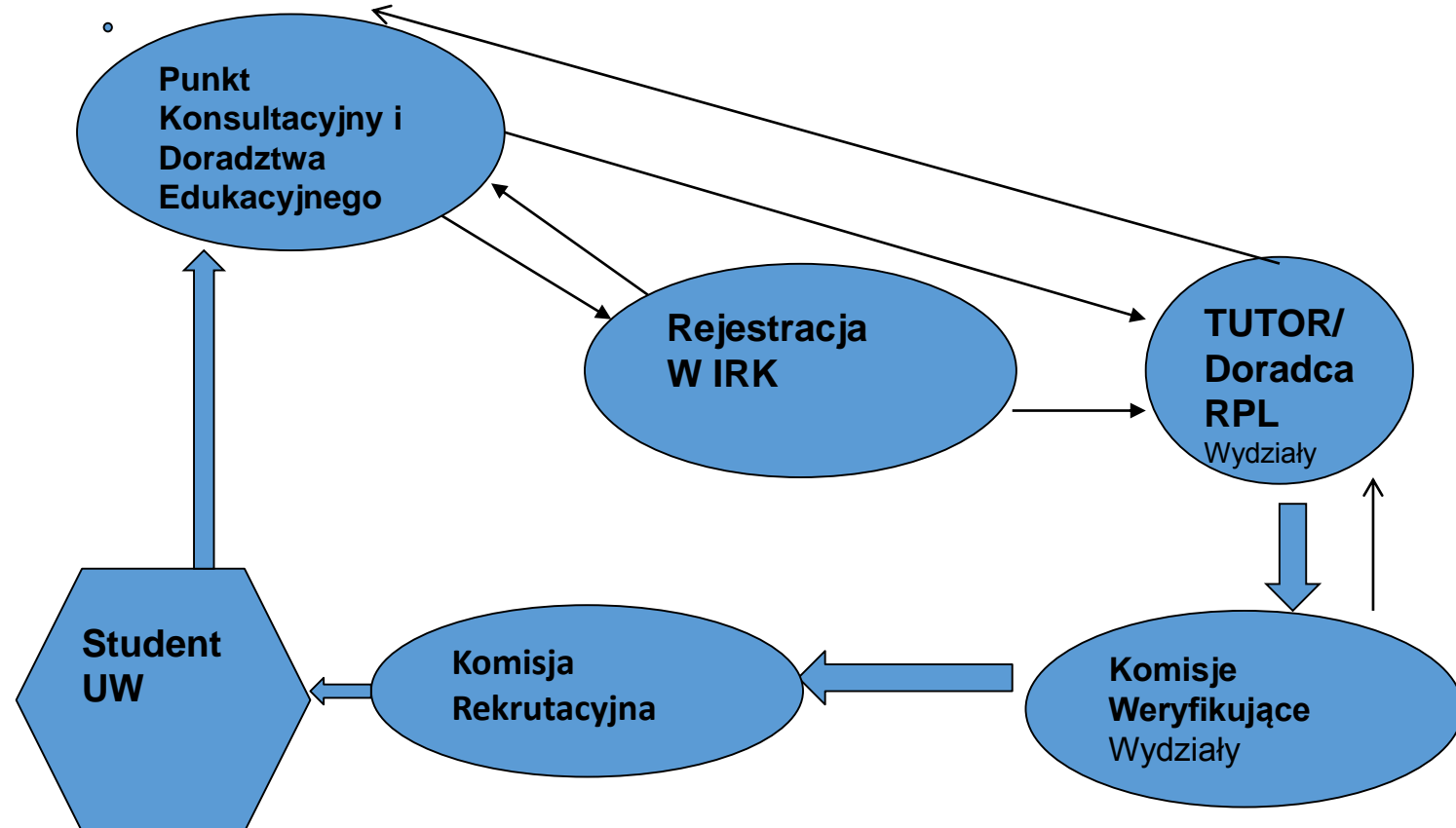
1. wdrożenie modelu RPL wymusza przegląd, weryfikację, modyfikację i uspoźnienie pełnej oferty dydaktycznej uczelni, skłaniając do głębokiego namysłu nad celowością i trafnością działań dydaktycznych i ich opisu na wszystkich szczeblach ujętego hierarchicznie procesu kształcenia;
2. wdrożenie modelu RPL w uczelni warto rozpocząć od przeglądu zasobów;
3. Planując finansowe rozwiązania dotyczące procesu RPL celowe a wręcz **konieczne jest precyzyjne określenie docelowej liczby kandydatów (w przeliczeniu na korzyści finansowe)**;
4. Niezwykle istotną kwestią jest **określenie progu opłacalności procesu RPL z punktu widzenia możliwości finansowych kandydata**;
5. Ważnym zadaniem byłoby także **opracowanie nowych zasad rozliczania pensum** (szczególnie istotne w warunkach pogłębiającego się niżu demograficznego i zmniejszania się liczebności studentów na poszczególnych kierunkach studiów).

Wdrożenie: problemy i wyzwania

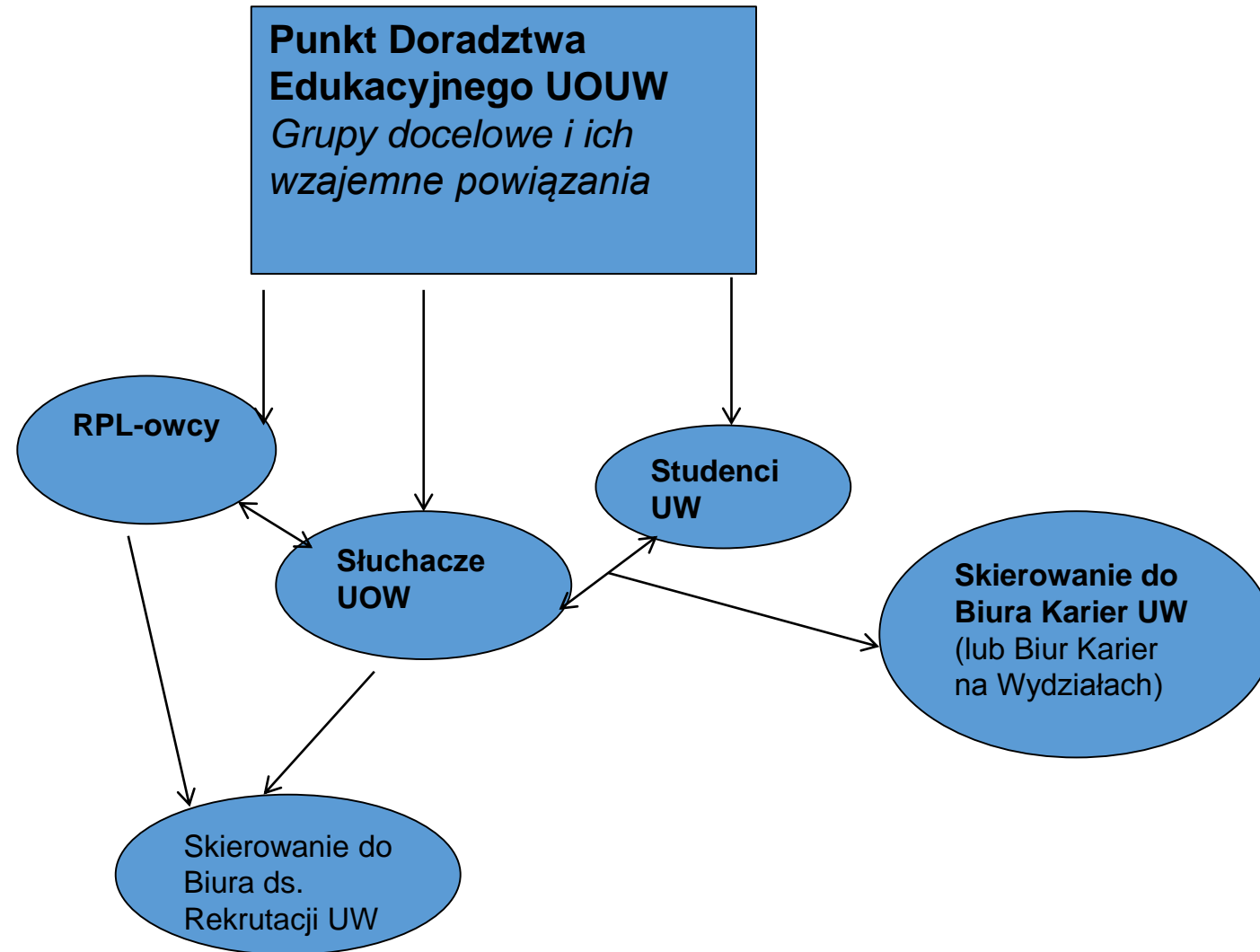
Uchwała UW – zasady

- 1) Autonomia jednostek w zakresie przystąpienia do procesu potwierdzania efektów uczenia się.
- 2) Autonomia jednostek w zakresie wskazania programów kształcenia, w odniesieniu do których będzie przeprowadzany proces potwierdzania efektów uczenia się.
- 3) Autonomia jednostek w zakresie określania szczegółowych zasad rekrutacji, w tym z zasad tworzenia listy rankingowej oraz limitu miejsc.
- 4) Autonomia jednostek w zakresie określenia zasad i warunków potwierdzenia efektów uczenia się dla określonego modułu kształcenia

UW - Model rekrutacji na studia w trybie RPL

Doradztwo: model UW na bazie doradztwa prowadzonego przez Uniwersytet Otwarty

Przykład - doradca edukacyjny w UW:

- a) udziela informacji o zgłoszonych do procesu programach kształcenia i obowiązujących procedurach;
- b) **wstępnie** rozpoznaje potrzeby i możliwości kandydata oraz posiadane przez niego efekty uczenia się w odniesieniu do programów kształcenia zgłoszonych przez jednostki na podstawie zapisów § 3;
- c) pomaga kandydatowi uzupełnić portfolio (na poziomie wstępnym, dopuszczającym do dalszych działań) i sprawdza pod względem formalnym dokumenty kandydata;
- d) sporządza bilans zawodowo-edukacyjny kandydata;
- e) po ustaleniu w kandydatem **wstępnej** propozycji programu/programów kształcenia kieruje kandydata do doradcy/doradców ds. potwierdzania efektów uczenia się w danej jednostce/jednostkach

Wdrożenie: problemy i wyzwania

Przykład UW – ciąg dalszy

Inne elementy systemu: **Proces potwierdzania efektów uczenia się**

Postępowanie związane z potwierdzeniem efektów uczenia się przeprowadza się wyłącznie na wniosek osoby zainteresowanej

Do procesu potwierdzenia efektów uczenia się dopuszczony jest wnioskodawca, który zarejestrował się w systemie Internetowej Rejestracji Kandydatów IRK

Działania merytoryczne, odnoszące się w szczególności do:

1. Weryfikacji decyzji wnioskodawcy odnośnie do wybranego programu kształcenia i sprawdzenie posiadanej dokumentacji;
2. identyfikacji, wraz z wnioskodawcą, modułów kształcenia, dla których możliwe byłoby potwierdzenie efektów uczenia;
3. przedstawienia wnioskodawcy informacji o koszcie procesu potwierdzenia efektów uczenia się;
4. dokonania oceny, czy i w jakim stopniu osiągnięte przez wnioskodawcę efekty uczenia się odpowiadają efektom kształcenia zdefiniowanym dla rozpatrywanych modułów kształcenia,

odbywają się na poziomie jednostki.

W wyniku procesu potwierdzenia efektów uczenia się wydawana jest decyzja, która stanowi podstawę rekrutacji na studia.

Wdrożenie: problemy i wyzwania

Przykład UW – ciąg dalszy

Inne elementy systemu: **rekrutacja**

1. Decyzja o potwierdzeniu lub niepotwierdzeniu efektów uczenia się wydana przez komisję weryfikacyjną w jednostce jest przekazywana do komisji rekrutacyjnej tej jednostki.
2. Na podstawie tej decyzji komisja rekrutacyjna, zgodnie z ustalonymi w jednostce szczegółowymi zasadami rekrutacji, w tym zasadami tworzenia listy rankingowej, kwalifikuje kandydata na określony program kształcenia.
3. Do ubiegania się o przyjęcie na studia w wyniku potwierdzenia efektów uczenia się uprawnione są osoby, które uzyskały – w wyniku procedury potwierdzenia efektów uczenia się – co najmniej 10 punktów ECTS przypisanych modułom kierunkowym.
4. Komisja rekrutacyjna wydaje decyzję administracyjną o przyjęciu lub nieprzyjęciu kandydata na studia.

Wdrożenie: problemy i wyzwania

Przykład UW – ciąg dalszy

Inne elementy systemu: **opłaty**

1. Uniwersytet Warszawski pobiera opłatę za proces potwierdzenia efektów uczenia się zgodnie z art. 98 ust. 1 pkt. 3a Ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*.
2. Wysokość opłaty określana jest indywidualnie dla każdego wnioskodawcy w zależności od kosztu modułów kształcenia, które w trakcie procesu potwierdzenia efektów uczenia się zostały przez wnioskodawcę wskazane we wniosku.

Inne elementy systemu – **narzędzia informatyczne**

- **E-portfolio** - powinno być wszechstronnym narzędziem, służącym nie tylko kandydatowi/studentowi RPL, ale też doradcy/tutorowi pomagającemu planować jego ścieżkę edukacyjną oraz jednostkom organizacyjnym przeprowadzającym rekrutację i walidację efektów wcześniejszego uczenia się.
- **Centralna baza pytań samosprawdzających i walidacyjnych** -opracowanie katalogu kwalifikacji możliwych do zdobycia na Uniwersytecie Warszawskim będzie pierwszym krokiem w kierunku opracowania rozległej bazy pytań samosprawdzających i walidacyjnych administrowanej i udostępnianej przez COME UW

Wdrożenie: problemy i wyzwania
Przykład UW – ciąg dalszy

Długa lista wyzwań i rozwiązań

Cd - PKA

Załącznik nr 1 do statutu Polskiej Komisji Akredytacyjnej:

Szczegółowe kryteria oceny programowej Profil ogólnoakademicki i praktyczny

1.6. Polityka rekrutacyjna umożliwia właściwy dobór kandydatów.

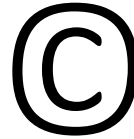
1.6.1. Zasady i procedury rekrutacji zapewniają właściwy dobór kandydatów do podjęcia kształcenia na ocenianym kierunku studiów i poziomie kształcenia w jednostce oraz uwzględniają zasadę zapewnienia im równych szans w podjęciu kształcenia na ocenianym kierunku.

1.6.2. Zasady, warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się na ocenianym kierunku umożliwiają identyfikację efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów oraz ocenę ich adekwatności do efektów kształcenia założonych dla ocenianego kierunku studiów.

Podsumowanie

wdrożenie koncepcji potwierdzania efektów uczenia się to:

- poważne wyzwanie, ma niemało problemów i znaków zapytania
- wiele kwestii zostało pozostawionych do decyzji uczelni – skorzystajmy z tej sposobności podejmując odważne decyzje i budując nowe dobre praktyki

Niniejsza prezentacja wykorzystuje materiały powstałe w trakcie realizacji projektu „Szkoly wyższe w roli integratora uczenia się przez całe życie” (IBE 2013/14) oraz projektu „Weryfikacja efektów uczenia się zdobytych...” (IBE 2015).

Autorka dziękuje p. Agacie Wroczyńskiej (UW) i prof. Andrzejowi Kraśniewskiemu (PW) oraz innym osobom zaangażowanym w realizację projektów za udostępnienie materiałów, które zostały wykorzystane w prezentacji.

Obydwa projekty prowadzone były w ramach projektu:

Budowa krajowego systemu kwalifikacji – pilotażowe wdrożenie krajowego systemu kwalifikacji oraz kampania informacyjna dotycząca jego funkcjonowania”

współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Dziękuję za uwagę!